

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
ГУЖВИ ОЛЬГИ ОЛЕКСАНДРІВНИ
«ІСТОРИЧНЕ ВАРІЮВАННЯ
ДИСКУРСИВНИХ СТРАТЕГІЙ УВІЧЛИВОСТІ ЧОЛОВІКІВ В
АНГЛОМОВНИХ ЖІНОЧИХ РОМАНАХ XVIII – XXI СТ.»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

У сучасних лінгвістичних розвідках незмінним залишається інтерес до комунікативної взаємодії, під час якої забезпечуються інформаційні зв'язки, які є необхідними для життя суспільства як єдиного цілого. З позиції П. Браун і С. Левінсона, в основі взаємодії – прагнення бути схваленим іншими членами соціуму, зберігши при цьому певну свободу (Brown, Levinson 1987). Ввічливість є відображенням національного менталітету. Вона є тим системоутворюючим стрижнем, який регулює комунікативну поведінку людей. Принцип ввічливості отримав своє класичне формулювання у роботах Дж. Ліча. Дослідник визначає ввічливість як форму вербальної і невербальної поведінки, що дозволяють уникати конфлікту і сприяє гармонійним міжособистісним відносинам (Leech 1983). Ввічливість – це вміння використовувати в процесі комунікації правильні стратегії. С

Стратегічна організація постає одним із найбільш важливих параметрів спілкування. У цьому зв'язку дисертаційне дослідження Гужви Ольги Олександрівни, присвячене вивченню стратегій увічливості дискурсивної особистості чоловіка в дискурсі британських жіночих романів та встановленню тенденцій їх історичного варіювання XVII – XXI ст, є **актуальним.**

Мета роботи полягає у визначенні когнітивно-прагматичних характеристик стратегій увічливості дискурсивної особистості – чоловіка та їх історичної динаміки в англomовних жіночих романах XVIII – XXI ст.

Логіка викладу матеріалу, структура дисертації та дослідницький алгоритм аналізу стратегії ввічливості мовців-чоловіків є теоретично і методологічно виваженими, спрямованими на доказ авторської **гіпотези**, за якою діахронічний інваріант і варіативні засоби актуалізації ввічливості чоловіком закорінені в історично змінних соціально-культурних нормах і зумовлені розвитком мовної і немовної семіотичних систем реалізації ввічливості, відтвореної у художньому дискурсі. Гендерна стереотипізація ввічливого чоловіка очима представниць протилежної статі відображає історично змінне узагальнене уявлення про комунікативну поведінку стереотипного чоловіка у картині світу британців і водночас виступає регулятором поведінки, впроваджуючи стандарти ввічливості в англomовному соціумі.

Обґрунтованість і достовірність основних положень і висновків дисертації забезпечуються опрацюванням достатньої кількості теоретичних джерел (238 позицій), коректним застосуванням методів лінгвістичного дослідження, що дозволило здійснити якісний аналіз достатнього за обсягом матеріалу слугують дискурсивні фрагменти, що містять 1741 висловлення, які реалізують стратегії ввічливості дискурсивної особистості – маскулінного екзостереотипу у ситуаціях спілкування з жінками і чоловіками.

За **об'єкт** дослідження дисертантка обрала стратегії ввічливості мовців-чоловіків, які Ольга Гужва вивчає в англomовному дискурсі британських жінок-романісток XVIII – XXI століть, зосередившись (у якості **предмета**) на їх когнітивно-прагматичних характеристиках та історичній динаміці.

У межах окресленого ракурсу дослідження, а саме когнітивно-прагматичного, авторка використовує, зокрема такі **методи**, як *елементи*

методу когнітивно-прагматичного опису, контекстуально-інтенціональний аналіз ситуацій дискурсу, соціопрагматична параметризація ситуацій дискурсу, діахронічне зіставлення, моделювання комунікативної поведінки гендерного стереотипу, елементи методу статистичного аналізу.

На особливу увагу заслуговують такі **науково нові та теоретично вагомі** здобутки авторки:

- схарактеризовано ввічливість як культурно закорінену неонтологічну регулятивну комунікативну категорію, реалізовану у стратегіях зближення й дистанціювання, що є соціально й культурно зумовленими та історично змінними;
- встановлено історичний інваріант стратегій увічливості англomовних чоловіків і окреслено діахронічні вектори їх варіювання;
- виявлено специфіку ситуативного варіювання стратегій увічливості мовців-чоловіків за гендерною роллю адресата;
- розроблено і втілено методику дослідження ввічливості з урахуванням набутків культурної лінгвістики, соціопрагматики і теорії гендерної стереотипізації.

Крім того, дисертаційна розвідка О. Гужви є **теоретично вагомою**, оскільки робить внесок у дискурсологію, лінгвопрагматику, лінгвоперсонологію, культурну лінгвістику. Позитивне враження справляє лінгвістична обізнаність авторки дисертації та її дослідницькі здібності, уміння переконливо викласти власну точку зору. У роботі переконливо доведено, що дискурсивні стратегії ввічливості, які вирізняються за соціокультурними (відносна дистанція і влада) та лінгвопрагматичними (ступінь імпозиції) характеристиками, є різними для комунікантів різних статей, а механізми реалізації цих стратегій закорінені в ментальній категоризації досвіду ввічливої комунікативної поведінки лінгвокультурної спільноти певного історичного періоду.

Зрілим є висновок авторки про те, що у комунікативній поведінці чоловіка стратегії ввічливості зближення і дистанціювання зазнають історичних коливань (1) за гендерною роллю слухача, (2) за якісним набором лінгвальних і нелінгвальних засобів реалізації стратегій, (3) за частотою вживання стратегій в окремі історичні періоди.

Практичну цінність рецензованої дисертації вбачаємо у використанні результатів і висновків дослідження в навчальних дисциплінах з лексикології англійської мови, теоретичної граматики, історії мови, загального мовознавства, у спеціальних курсах з теорії мовної комунікації, дискурсології, гендерної лінгвістики та лінгвопрагматики.

Основні теоретичні положення і результати дисертації викладено у 16 **наукових працях** О.Гужви – 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному спеціалізованому виданні, 11 тез доповідей на наукових конференціях. **Апробацію** теоретичних положень та результатів дисертації здійснено на 13 наукових і науково-практичних конференціях різного рівня. Автореферат і наукові публікації адекватно відбивають зміст дисертації.

Підкреслюючи безперечну актуальність обраної теми, новизну і обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі, а також науковий і методологічний рівень її виконання, дозвольте зазначити питання, що потребують додаткового висвітлення або пояснення:

1. Методика дослідження є чіткою та прозорою, проте хотілося б почути деякі уточнення. На які етапах дослідження було залучені методи, вказані у вступній частині роботи?

Незрозумілим видається формулювання назви методу *моделювання комунікативної поведінки гендерного стереотипу*. Чи можна говорити про поведінку стереотипу? Хотілось би почути пояснення щодо цього методу.

2. Дисертантка послуговується поняттями *діахронічний* у першому розділі, говорячи про принципи дослідження, та *історичний* у другому щодо

інваріанту стратегії увічливості. Чому історичний, а не діяхронічний? Водночас у тексті третього розділу Ви говорите про *діяхронічне варіювання* стратегії, хоча в назві розділу Ви зазначаєте *історичне варіювання*. То діяхронічне варіювання чи історичне варіювання?

3. У висновках до роботи (с.169) Ви пишете: «У роботі змодельовано історичні варіанти маскулінного екзостереотипу ввічливого чоловіка» або «...ввічливий чоловік прагне зближення», «у спілкуванні з жінкою демонструє свою чемність». Такі формулювання видаються нам не зовсім коректними. Напевно, все ж таки мається на увазі, що стереотип представляє *образ* чоловіка того часу, створений жінками письменницями. Більш коректним видається формулювання, що чоловік зображений таким, що досягає ввічливості, тощо.

4. Матеріал дослідження склали твори, що належать різним авторкам, британським жінкам-романісткам. Чи встановлено відмінність у представленні маскулінного екзостереотипу різними письменницями одного історичного періоду?

Наступні міркування стосуються радше перспектив дослідження. Було б цікаво простежити як змодельовано образ чоловіка у романах, написаними письменниками чоловіками, та порівняти створені образи. І, можливо, щоб збалансувати і встановити гендерну рівність, простежити, як змодельовані образи жінки та чоловіка у творах, написаних чоловіками.

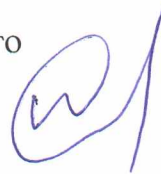
Зроблені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки дисертації, вони не стосуються змісту основних положень дослідження і не ставлять під сумнів достовірність отриманих результатів. Вважаємо, що дисертаційне дослідження «Історичне варіювання дискурсивних стратегій увічливості чоловіків в англomовних жіночих романах XVIII – XXI ст.» є оригінальним завершеним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 "Порядку присудження наукових

ступенів", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015 та № 607 від 15.07.2020, а її авторка – Гужва Ольга Олександрівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови

Інституту філології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Людмила СЛАВОВА

ПІДПИС ЗАСІДНИКА
ВЧЕБНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
08.10.2020р.

Вісник кафедри 13.10.2020р.
В.О. вченого секретаря Г.В. Бондаренко